

Sygn.akt III AUa 1063/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 listopada 2013r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Bohdan Bieniek (spr.)

Sędziowie: SA Maria Jolanta Kazberuk

SA Piotr Prusinowski

Protokolant: Agnieszka Charkiewicz

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 5 listopada 2013 r. w B.

sprawy z odwołania Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł.

przy udziale zainteresowanego S. P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o wymiar składek

na skutek apelacji Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł.

od wyroku Sądu Okręgowego w Łomży III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17 czerwca 2013 r. sygn. akt III U 362/13

I. oddala apelację,

II. zasądza od Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. kwotę 120 zł (sto dwadzieścia złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.

Sygn. akt III AUa 1063/13

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. decyzją z dnia 8.03.2013 r. nr (...), wydaną na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 3 w zwizku z art. 38 ust. 1, art. 68 ust. 1 pkt 1 lit. c oraz art. 18 ust. 1, art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585, ze zm.) oraz art. 81 ust. 1 i 6 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2008 r. Nr 164 poz. 1027 ze zm.) ustalił podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia S. P. u płatnika składek Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji Spółka z o.o. w Ł. w miesiącach: kwietniu 2007 roku, grudniu 2007 roku, marcu 2008 roku, grudniu 2008 roku, kwietniu 2009 roku oraz grudniu 2009 roku. Organ rentowy wskazał, że w wyniku przeprowadzonej przez ZUS kontroli ustalono, iż płatnik składek Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Spółka z o.o. w Ł. nie naliczył składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne od przyznanых pracownikowi bonów towarowych w

kwietniu 2007 r. w kwocie 300 zł, w grudniu 2007 r. w kwocie 320 zł, w marcu 2008 r. w kwocie 240 zł, w grudniu 2008 r. w kwocie 240 zł, w kwietniu 2009 r. w kwocie 250 zł, w grudniu w kwocie 230 zł.

Odwołanie od powyższej decyzji wniosło Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Ł., wnosząc o zmianę zaskarżonej decyzji i orzeczenie, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe, chorobowe, wypadkowe i zdrowotne zainteresowanego, nie obejmuje świadczeń pieniężnych otrzymanych z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych oraz o zasądzenie od organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy w Łomży III wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych po rozpoznaniu powyższego odwołania, wyrokiem z dnia 17 czerwca 2013 roku oddalił odwołanie i odstąpił od obciążania Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł. kosztami procesu. Sąd Okręgowy ustalił, że od 1.01.1995 r. w Miejskim Przedsiębiorstwie Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Ł. obowiązuje regulamin dotyczący podziału środków oraz zasad korzystania z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych – zwany dalej regulaminem (k. 11-15 akt kontroli). Zgodnie z § 4 ust. 1 regulaminu, fundusz świadczeń socjalnych dzieli się wewnętrznie na: działalność socjalną obejmującą wypoczynek, sport, turystykę, działalność kulturalno-oświatową oraz zwrotną pomoc na cele mieszkaniowe. W § 6 regulaminu określono, iż z kwoty środków przewidzianych na działalność socjalną w pierwszej kolejności zabezpiecza się środki na wczasy turystyczne (ust.1), następnie wydziela się środki naliczone dla emerytów i rencistów (ust.2), na wydatki losowe (wiązanki, upominki z okazji przejścia na emeryturę) przeznaczają się do dyspozycji Dyrektora Przedsiębiorstwa każdorazowo 1,5% odpisu podstawowego (ust.3). Pozostałą kwotę z odpisu rocznego powiększoną o pozostałości roku ubiegłego przeznaczają się na indywidualne formy wykorzystania. Kwotę tę dzieli się przez ilość zatrudnionych pracowników i ustala się tzw. limit pracowniczy. Wskazano, że w ramach tego limitu na wnioski pracowników można: organizować paczki noworoczne, Dzień Kobiet, Dzień Dziecka, rekompensować koszty wypoczynku sobotnio-niedzielnego (ust. 4). Regulamin ustala, iż zmian regulaminu można dokonywać z początkiem roku kalendarzowego, ale za zgodą organizacji związkowych przy MPWiK w Ł. (§ 8). Regulamin z 1.01.1995 r. dotychczas nie uległ zmianie. W ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych w miesiącach kwiecień i grudzień 2007 r., marzec i grudzień 2008 r. oraz kwiecień i grudzień 2009 r., pracownicy MPWiK Sp. z o.o. w Ł. otrzymali świadczenia w postaci bonów towarowych z okazji Świąt Wielkiej Nocy i Bożego Narodzenia. S. P. otrzymał bony towarowe w kwietniu 2007 r. w kwocie 300 zł, w grudniu 2007 r. w kwocie 320 zł, w marcu 2008 r. w kwocie 240 zł, w grudniu 2008 r. w kwocie 240 zł, w kwietniu 2009 r. w kwocie 250 zł, w grudniu w kwocie 230 zł. Bony towarowe były przyznawane na skutek porozumienia pracodawcy z działającymi u płatnika związkami zawodowymi. Podstawę przyznania środków stanowił preliminarz wydatków z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych określający kierunki wykorzystania funduszu socjalnego z podziałem na poszczególne rodzaje świadczeń i przypisane im kwoty, przygotowany przez dział ekonomiczno-pracowniczy. Propozycja rozdziału środków z funduszu socjalnego była dyskutowana na forum związków zawodowych. Po osiągnięciu konsensusu między pracodawcą a związkami zawodowymi, pracodawca wystosowywał ostateczne pismo będące rezultatem porozumień, które było parafowane przez pracodawcę i przedstawicieli związków (k. 77,79,81 akt kontroli, akta sprawy III U 245/13). Po zatwierdzeniu podziału środków, regułą było, że związki zawodowe występowały do pracodawcy o określenie kryterium oceny różnicowania wartości bonów. Jeżeli w tym przedmiocie doszło do uzgodnień, formułowane były ponownie pisma i parafowane przez obie strony. W konsekwencji wartość bonów towarowych każdorazowo była zróżnicowana wg. kryterium dochodu osiągniętego w MPWiK Sp. z o.o. w Ł. w trakcie roku poprzedzającego rok otrzymania świadczenia (k. 17,19,21,23 akt kontroli, akta sprawy III U 245/13). Do związków zawodowych działających u płatnika składek w latach 2007-2009 należało ok. 70-80% pracowników. W kwietniu 2007 r. 1 pracownik otrzymał bony towarowe o wartości nominalnej 50 zł, 5 pracowników o wartości 280 zł, 99 pracowników o wartości 300 zł i 5 pracowników o wartości 320 zł (k. 25-29 akt kontroli, akta sprawy III U 245/13). W grudniu 2007 r. 5 pracowników otrzymało bony towarowe o wartości nominalnej 300 zł, 99 pracowników o wartości 320 zł, 4 pracowników o wartości 350 zł i 2 pracowników o wartości 500 zł (k. 31-35 akt kontroli, akta sprawy III U 245/13). W marcu 2008 r. 6 pracowników otrzymało bony towarowe o wartości nominalnej 230 zł, 86 pracowników o wartości 240 zł, 18 pracowników o wartości 250 zł (k. 37-45 akt kontroli, akta sprawy III U 245/13). W grudniu 2008 r. 6 pracowników otrzymało bony towarowe o wartości nominalnej 230 zł, 89 pracowników

o wartości 240 zł i 17 pracowników o wartości 260 zł (k. 47-51 akt kontroli, akta sprawy III U 245/13). W kwietniu 2009 r. 7 pracowników otrzymało bony towarowe o wartości nominalnej 230 zł, 95 pracowników o wartości 250 zł, 11 pracowników o wartości 270 zł (k. 53-61 akt kontroli, akta sprawy III U 245/13). W grudniu 2009 r. 7 pracowników otrzymało bony towarowe o wartości nominalnej 200 zł, 92 pracowników o wartości 230 zł, 11 pracowników o wartości 250 zł (k. 63-71 akt kontroli, akta sprawy III U 245/13). Przed podejmowaniem decyzji o przyznaniu bonów nie ustalano aktualnej sytuacji rodzinnej i materialnej pracowników. Pracownicy nie składali pisemnych wniosków o ich przyznanie oraz oświadczeń o dochodach rodziny. Od wartości bonów nie zostały odprowadzone składki na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe, wypadkowe i ubezpieczenie zdrowotne. W okresie 8.11.2012 r. – 26.11.2012 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. przeprowadził w Miejskim Przedsiębiorstwie Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Ł. kontrolę, między innymi prawidłowości i rzetelności obliczania składek na ubezpieczenia społeczne oraz innych składek, do których pobierania zobowiązany jest Zakład. W protokole kontrolnym stwierdził nieprawidłowości dotyczące ujęcia w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, wypadkowe, chorobowe i zdrowotne wartości bonów przyznanych osobom uprawnionym w latach 2007-2012 (k. 83-99 akt kontroli). W następstwie przeprowadzonego postępowania kontrolnego organ rentowy wydał decyzje – obecnie zaskarżone. Powyższe okoliczności zostały ustalone na podstawie akt kontroli ZUS stanowiących załącznik do sprawy tut. Sądu III U 245/13 oraz zeznań świadków oraz prezesa zarządu MPWiK przesłuchanego w charakterze strony w sprawie tut. Sądu III U 245/13. Osoby słuchane w sprawie zgodnie przedstawiły okoliczności poprzedzające przydział bonów towarowych poszczególnym osobom uprawnionym, tj. związane z procesem konsultacyjnym pracodawcy i związków zawodowych. W tym zakresie ich zeznania zasługują na wiarę i stanowią podstawę ustaleń faktycznych. Mając na uwadze materiał dowodowy zgromadzony w sprawie, w tym zeznania świadków G. L., J. W. (1), J. G. i J. B. Sąd Okręgowy uznał, iż w sprawie nie doszło do zmiany regulaminu zakładowego funduszu świadczeń socjalnych. Podział bonów towarowych nastąpił zatem wbrew ustaleniom regulaminu. W regulaminie obowiązującym u płatnika, w zakresie istotnym dla rozstrzygnięcia sprawy (§ 6) określono, iż z kwoty środków przewidzianych na działalność socjalną w pierwszej kolejności zabezpiecza się środki na wczasy turystyczne, następnie wydziela się środki naliczone dla emerytów i rencistów, na wydatki losowe (wiązanki, upominki z okazji przejścia na emeryturę) oraz, że pozostałą kwotę z odpisu rocznego powiększoną o pozostałości roku ubiegłego przeznacza się na indywidualne formy wykorzystania. Kwotę tę dzieli się przez ilość zatrudnionych pracowników i ustala się tzw. limit pracowniczy. Wskazano, że w ramach tego limitu na wnioski pracowników można: organizować paczki noworoczne, Dzień Kobiet, Dzień Dziecka, rekompensować koszty wypoczynku sobotnio-niedzielnego (ust. 4). Regulamin nie przywydywał możliwości finansowania świadczeń w postaci bonów towarowych z okazji Świąt Wielkiej Nocy i Świąt Bożego Narodzenia. Świadczenia przyznane przez odwołującego w spornym okresie były zatem świadczeniami pozaregulaminowymi. Wskazać też można, że świadek J. J. W. - jeden z sygnatariuszy regulaminu (nagranie audio-video znacznik czasowy 01:15:57 - 01:18:44, k. 26), jak też prezes spółki G. L. (nagranie audio-video znacznik czasowy 01:33:02 - 01:33:56, k. 26) wskazali, że w §6 ust. 4 regulaminu nie stanowi podstawy przyznania świadczeń w postaci bonów – podstawy tej upatrywali w §8 regulaminu. Gdyby nawet dokonać nadinterpretacji § 6 regulaminu i uznać, że istnieje możliwość wypłaty świadczeń na cele socjalne związane ze świętami, to regulamin nie formułuje żadnych zasad dotyczących ich przyznawania. Ponadto dla uznania, iż określone świadczenie ma charakter socjalny, a zatem może korzystać z wyłączenia z podstawy wymiaru składek, niezbędne jest przestrzeganie pozostałych przepisów ustawy o zakładowym funduszu- art. 8 ust. 1. Zgodnie z tym przepisem przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu. Nie ma w tym zakresie wyjątków. Nawet regulamin zakładowego funduszu świadczeń socjalnych nie może zmienić tej zasady (vide wyrok Sądu Najwyższego z 16.09.2009 r., sygn. I UK121/2009, OSNP 2011/9-10/133). Oznacza to, że ocena prawna wydatkowania spornych środków powinna również obejmować nie tylko to, czy przyznanie świadczeń pieniężnych odbyło się w ramach procedury wynikającej z regulaminu, ale także czy zachowane zostały kryteria socjalne. Zdaniem Sądu Okręgowego, przyznanie w spornym okresie bonów towarowych przez odwołującego dokonane zostało z naruszeniem zasad wynikających z ww. przepisu. Co prawda wartość bonów towarowych przyznanych pracownikom była uzależniona od wysokości zarobków otrzymywanych w spółce, nie jest to jednak wystarczające do stwierdzenia, iż stanowiło to indywidualną analizę sytuacji pracowników w rozumieniu art. 8 ust. 1 ustawy. Reasumując brak indywidualnej oceny każdego przypadku, bez zachowania kryterium socjalnego i przyznanie bonów towarowych bez zachowaniu trybu ustalonego w regulaminie, prowadzi do wniosku, iż wartość

przyznanych pracownikom bonów towarowych, mimo że sfinansowana z funduszu świadczeń socjalnych, nie może zostać uznana za świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych w rozumieniu § 2 ust. 1 pkt 19 Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe (Dz. U. z 1998 r., Nr 161, poz. 1106 ze zm.). Skoro przyznanie bonów towarowych nie miało charakteru socjalnego, tylko charakter dodatkowego świadczenia pracodawcy, to świadczenie to należy uznać za przychód w świetle art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2012 r., poz. 361 t.j.), który to przychód stanowi podstawę wymiaru składek – art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009 r., Nr 2005, poz.1585 t.j.). Wszystko to co wyżej wskazano w stosunku do składek na ubezpieczenie społeczne emerytalno-rentowe dotyczy również: składek na ubezpieczenie chorobowe i wypadkowe pracowników, bowiem w świetle art. 20 ust 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009, Nr 205, poz. 1585 z zm.) podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe oraz ubezpieczenie wypadkowe stanowi podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i ubezpieczenia rentowe; składek na ubezpieczenie zdrowotne pracowników, bowiem w świetle art. 81 ust. 1w zw. z art. 66 ust. 1 pkt 1 a ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowane ze środków publicznych (Dz. U. z 2008 r. Nr 164 poz. 1027 z zm.) do ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne stosuje się przepisy dotyczące pracowników określające podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe. W tym stanie rzeczy, na zasadzie art.477⁽¹⁴⁾§ 1 k.p.c., Sąd Okręgowy oddalił odwołanie. Sąd przy rozstrzygnięciu o kosztach wziął pod uwagę art. 102 k.p.c. Decydujące znaczenie w tym zakresie miały okoliczności związane z przedmiotem sprawy, który był tożsamy jak w sprawie tut. Sądu III U 344/13. W wyżej wymienionej sprawie Sąd Okręgowy zasądził od odwołującego na rzecz organu rentowego zwrot kosztów zastępstwa procesowego. Niniejsza sprawa nie wymagała od pełnomocnika dodatkowych przygotowań, ani aktywności. Działania pełnomocnika ograniczyły się jedynie do powielania odpowiedzi na odwołanie, dokumentacji i twierdzeń. Stąd też Sąd Okręgowy uznał za niezasadne zasądzenie na rzecz ZUS dodatkowych kosztów zastępstwa procesowego.

Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Ł. zaskarżyło powyższy wyrok w całości, zarzucając mu naruszenie:

1. art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 4 marca 1994 roku o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych w związku z art. 27 ust. 1 ustawy z dnia 23 maja 1991 roku o związkach zawodowych oraz art. 9 § 1, art. 241⁶ i art. 300 kp w związku z art. 65 kc poprzez niezastosowanie do wykładni regulaminu zakładowego świadczeń socjalnych oraz porozumień zawartych pomiędzy pracodawcą a zakładowymi organizacjami związkowymi, zawierających zasady wykorzystywania zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, w tym przeznaczenia środków z tego funduszu na zakup talonów, art. 241⁶ kp oraz art. 300 kp w związku z art. 65 kc, co spowodowało, iż Sąd I instancji uznał przydział świadczeń objętych sporem za sprzeczne z tym regulaminem,
2. art. 9 § 2 kp poprzez niezastosowanie tego przepisu do wyjaśnienia treści obowiązującego u odwołującego się regulaminu zakładowego funduszu świadczeń socjalnych,
3. art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 4 marca 1994 roku o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych poprzez przyjęcie iż uzależnienie przydziału świadczeń od kryterium dochodów u pracodawcy nie stanowiło zachowania kryterium socjalnego, o którym mowa w tym przepisie, mimo wyraźnej w związku z wysokością i celem świadczenia woli sygnatariuszy regulaminu,
4. niezastosowanie w sprawie postanowień art. 21 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe, zgodnie z którymi podstawy wymiaru składek nie stanowią między innymi przychody pracowników w postaci świadczeń finansowanych ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych.

Wskazując na powyższe, Spółka wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i ustalenie, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe, wypadkowe, chorobowe oraz zdrowotne nie obejmuje przydzielonych zainteresowanemu w latach 2007-2009 świadczeń z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych oraz zasądzenie od organu rentowego na rzecz Spółki kosztów postępowania według norm przepisanych .

Z ostrożności procesowej w sytuacji oddalenia apelacji, Spółka wniosła o nieobciążanie kosztami zastępstw procesowego w postępowaniu apelacyjnym i orzeczenie o tych kosztach na podstawie art. 102 kpc.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje;

Apelacja nie jest zasadna.

Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych i na ich podstawie wywiódł trafne wnioski. Sąd Apelacyjny w całości aprobuje stanowisko Sądu Okręgowego wyrażone w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku i ustalenia poczynione przez Sąd Okręgowy przyjmuje za swoje.

Kwestią sporną w niniejszej sprawie było ustalenie, czy Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Ł. stosowało wystarczające kryteria przy podziale świadczeń z ZFŚS. W rezultacie zaś, czy były podstawy do zwolnienia od obowiązku ustalenia i odprowadzenia składek na rzecz ZUS od wartości tych świadczeń, na podstawie § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczególnych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe, według którego podstawy wymiaru składek nie stanowią świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych.

Natomiast nie ulegało wątpliwości, że zainteresowany S. P., będący pracownikiem Spółki otrzymał w okresach wskazanych w zaskarżonej decyzji bony towarowe z okazji Świąt Wielkanocnych oraz Świąt Bożego Narodzenia. Powyższe świadczenia były przyznawane przez Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Ł. w ramach działalności socjalnej, zdefiniowanej art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń. Stanowiły również świadczenia ulgowe, w rozumieniu art. 8 ust. 1 w/w ustawy, zgodnie z którym przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu, czyli od spełniania tzw. kryterium socjalnego.

Zgodnie z art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych z Funduszu, z uwzględnieniem ust. 1, oraz zasady przeznaczania środków Funduszu na poszczególne cele i rodzaje działalności socjalnej określa pracodawca w regulaminie ustalonym zgodnie z art. 27 ust. 1 albo z art. 30 ust. 5 ustawy o związkach zawodowych. Tym samym regulamin powinien respektować i doprecyzować, jako *lex specialis*, zawartą w art. 8 ust. 1 w/w ustawy zasadę podziału świadczeń z ZFŚS na rzecz pracowników, w oparciu o analizę ich sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej.

W Miejskim Przedsiębiorstwie Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Ł. od dnia 1 stycznia 1995 roku obowiązywał regulamin dotyczący podziału środków oraz zasad korzystania z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych. W regulaminie tym w § 6 ust. 4 wskazano jedynie, że w ramach limitu środków przewidzianych na działalność socjalną na wnioski pracowników można organizować paczki noworoczne, Dzień Kobiet, Dzień Dziecka, rekompensować koszty wypoczynku sobotnio – niedzielnego. Jednakże bony towarowe były przyznawane na skutek porozumienia pracodawcy z działającymi u płatnika związkami zawodowymi. Podstawę przyznania środków stanowił preliminarz wydatków z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych określający kierunki wykorzystania funduszu z podziałem na poszczególne rodzaje świadczeń. Najpierw dyskutowano propozycję podziału środków na forum związków zawodowych, a następnie po osiągnięciu wspólnego stanowiska z pracodawcą, pracodawca sporządzało ostateczne pismo, podpisywane przez pracodawcę i przedstawicieli związków zawodowych. Do związków zawodowych działających w Spółce w latach 2007-2009 należało około 70-08% pracowników. Przed podejmowaniem decyzji o

przyznaniu bonów nie ustalano aktualnej sytuacji rodzinnej i materialnej pracowników, a podstawą przyznania bonów było kryterium dochodu osiągniętego w Spółce w roku poprzedzającym rok otrzymania świadczenia.

Wbrew stanowisku skarżącej Spółki, prawidłowa interpretacja art. 8 ust. 1 ustawy nie zezwala na przyznanie przez pracodawcę świadczeń z ZFŚS pracownikom, z pominięciem indywidualnej analizy ich sytuacji pod kątem wskazanego w tym przepisie kryterium socjalnego. Takie przyzwolenie byłoby bowiem traktowane – jak trafnie wskazuje doktryna – jako przyznanie dodatków do wynagrodzenia. Przepis ten wyraźnie bowiem określa związek pomiędzy wartością przyznawanego świadczenia a łącznie rozpatrywaną sytuacją życiową, rodzinną i materialną osoby uprawnionej. To powiązanie może oznaczać tylko jedno: im gorsza jest sytuacja osoby uprawnionej, tym wyższe powinno być świadczenie. Nakłada to na przyznających świadczenia obowiązek indywidualnej (w żadnym wypadku zbiorowej) kwalifikacji wniosków (A. Martuszewicz, Komentarz do art. 8 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, stan prawny na dzień 1 października 2011 r.). Świadczenie ulgowe, w przeciwieństwie do pozostałych sposobów wydatkowania środków funduszu, powinno mieć zawsze indywidualnie określonego adresata, gdyż jego przyznanie uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej beneficjenta (I. S. „Nowe spojrzenie na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych, Monitor Prawa Pracy nr 6/10). Wprawdzie zbliżona sytuacja materialna i rodzinna pracowników może prowadzić do uznania, że przyznanie im omawianych świadczeń w tej samej wysokości nie narusza art. 8 ust. 1 ustawy, to jednak winna być ona rozpatrywana indywidualnie w sposób przewidziany w regulaminie. Przyznanie zaś świadczenia poza wymaganym trybem - nawet za zgodą organizacji związkowej - oznacza naruszenie przez pracodawcę regulaminu wykorzystania zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, a tym samym naruszenie art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych. Taki pogląd, zaaprobowany w niniejszej sprawie wyraził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 20 czerwca 2012 r. (I UK 140/12, LEX nr 1211542). Tym samym utrwalone zostało, wcześniej prezentowane stanowisko Sądu Najwyższego w przedmiocie konieczności indywidualnego stosowania wobec każdego pracownika kryterium socjalnego przy przyznawaniu świadczeń ulgowych z ZFŚS. W wyroku z dnia 16 września 2009 r., na tle podobnego, jak w niniejszej sprawie stanu faktycznego, Sąd Najwyższy stwierdził, że jeżeli wszyscy pracownicy otrzymali bony towarowe o jednakowej wartości, to bony te trzeba ocenić jako świadczenie dodatkowe pracodawcy. Wypłata bonów towarowych niemająca charakteru socjalnego jest przychodem pracownika w rozumieniu art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (tj.: Dz. U. 2010 r. Nr 51 poz. 307 ze zm.), który stanowi podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2009 r., I UK 121/2009, OSNP 2011/9-10/133). W wyroku z dnia 25 sierpnia 2004 r., (I PK 22/03, OSNP 2005, nr 6, poz. 80) Sąd Najwyższy zajął stanowisko, że pracodawca, który narusza art. 8 ust. 1 w/w ustawy przez wydatkowanie środków z tego funduszu bez zachowania kryterium socjalnego, nie może powoływać się na klauzule generalne określone w art. 8 k.p. Z kolei w wyroku z dnia 20 sierpnia 2001 r. w sprawie o sygn. akt I PKN 579/00 (OSNP 2003, nr 14, poz. 331) przyjął, że pracodawca administrujący środkami zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, nie może ich wydatkować niezgodnie z regulaminem zakładowej działalności socjalnej, którego postanowienia nie mogą być sprzeczne z zasadą przyznawania świadczeń według kryterium socjalnego, tj. uzależniającego przyznawanie ulgowych usług i świadczeń wyłącznie od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu. W uzasadnieniu tego orzeczenia Sąd Najwyższy wskazał, że fundusz świadczeń socjalnych jest instytucją prawną, która ma łagodzić różnice w poziomie życia pracowników i ich rodzin, a także emerytów i rencistów. Jest on wyrazem funkcji społecznej zakładu pracy, zaś jego adresatami są zwłaszcza rodziny o najniższych dochodach. Podkreślił również brak możliwości przyznawania ulgowych usług i świadczeń z Funduszu ogółowi zatrudnionych w tej samej wysokości, według zasady „każdemu po równo”. Doświadczenie życiowe wskazuje zarazem na niewielkie prawdopodobieństwo, by dwie osoby uprawnione pozostawały w jednakowej sytuacji materialnej, życiowej i rodzinnej, a tylko taka (lub bardzo zbliżona) pozwalałaby na przyznanie świadczeń w tej samej wysokości. Tym bardziej więc możliwość taką należy wykluczyć, gdy uprawnionymi jest kilka, kilkanaście czy kilkadziesiąt osób, jak ma to miejsce w niniejszej sprawie. Status życiowy, rodzinny i materialny każdego z pracowników był różny. Kształtowany był bowiem przez szereg czynników, których płatnik w ogóle nie zbadał, odnoszących się, m.in. do liczby osób, pozostających na ich utrzymaniu, innych źródeł ich dochodów, sytuacji zawodowej małżonka, materialnego poziomu życia rodziny. W Miejskim Przedsiębiorstwie Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Ł. przyznawano bony z okazji Świąt wyłącznie na podstawie kryterium dochodu uzyskanego w Spółce, natomiast nie badano sytuacji materialnej i rodzinnej poszczególnych pracowników. Kryterium dochodu

uzyskanego z tytułu zatrudnienia jest jednym z elementów składowych zaliczanych do kryterium socjalnego. Sąd też, podsumowując powyższe rozważania, należało uznać, że pracodawca wydatkował środki z funduszu świadczeń socjalnych bez zbadania sytuacji socjalnej każdego z pracowników, a więc bez zachowania kryterium socjalnego.

Wobec powyższego nie było konieczne dokonywanie analizy, czy regulamin świadczeń socjalnych był aneksowany w drodze porozumień pracodawcy ze związkami zawodowymi i czy tak sporządzone aneksy były źródłami prawa pracy w rozumieniu art. 9 § 2 kp. Sąd Apelacyjny w całości aprobuje rozważania Sądu Okręgowego w tym zakresie i w tym miejscu nie ma potrzeby powtarzania tej argumentacji. Nie ulega wątpliwości, iż samo skierowanie wniosku do organizacji związkowej lub pracodawcy i podpisanie go przez drugą stronę nie może przesądzać o wejściu w życie zmiany do aktu normatywnego będącego źródłem prawa pracy. Zmiana zakładowego funduszu świadczeń socjalnych powinna była zostać przeprowadzona z zachowaniem procedury uregulowanej w art. 30 ust. 4 i 5 ustawy z dnia 23 maja 1991 roku o związkach zawodowych w związku z art. 9 § 2 kp. Zdaniem sądu drugiej instancji regulacja zawarta w tych przepisach jednoznacznie określa, iż w kwestii możliwości wprowadzania regulaminu zakładowego funduszu świadczeń socjalnych wiążące dla pracodawcy jest takie stanowisko związków zawodowych, które zostanie wspólnie uzgodnione przez wyłonioną w tym celu, w sposób określony porozumieniem tych organizacji, wspólną reprezentację związkową i przedstawione w imieniu wszystkich działających u niego organizacji związkowych lub tylko wszystkich organizacji reprezentatywnych w rozumieniu art. 241^{25a} kp w terminie 30 dni. W niniejszej sprawie nie ulegało wątpliwości, iż uzgodnienia związków zawodowych z pracodawcą odnośnie rozdysponowania środków z funduszu, nie były przeprowadzone w odpowiednim trybie, nie zostały ogłoszone, a zatem nie mogły stanowić aneksu do regulaminu. Skoro regulamin jest źródłem prawa pracy an podstawie art. 9 § 2 kp, aby wszedł w życie w zakładzie pracy powinien być opublikowany w taki sposób, by każdy pracownik mógł się zapoznać z jego treścią. W niniejszej sprawie takiego opublikowania ewentualnych zmian w regulaminie nie było. Dodatkowo należy także wskazać, że do związków zawodowych działających w Miejskich (...) w latach 2007-2009 należało około 70 – 80%. Zatem uzgodnienia dokonywane ze związkami zawodowymi odnośnie rozdysponowania środków z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych nie dotyczyły tych pracowników, którzy nie byli zrzeszeni w związkach. W aktach brak bowiem informacji, że związki zawodowe miały legitymację do reprezentowania także pracowników niezrzeszonych. Sąd także z tego powodu nie można było uznać, że uzgodnienia dokonywane przez związki zawodowe z pracodawcą były zmianami do regulaminu i obowiązywały wszystkich pracowników zakładu pracy.

Jednakże nawet jeśliby uznać, że regulamin świadczeń został zmieniony wskutek kolejno zawieranych przez pracodawcę porozumień ze związkami zawodowymi, to zawierane porozumienia nadal nie spełniały przesłanki dokonywania podziału środków z zakładowego funduszu przy uwzględnieniu kryterium socjalnego. Jak już wskazano powyżej odniesienie się jedynie do kryterium osiąganych dochodów w Spółce nie stanowiło zbadania kryterium socjalnego o którym mowa w art. 8 ust.1 ustawy. Mając na uwadze powyższe, zarzuty apelacyjne dotyczące naruszenia art. 9 § 1 i § 2, art. 241⁶ i art. 300 kp okazały się nieuzasadnione.

Wbrew zarzutowi apelacyjnemu, przy rozpoznaniu niniejszej sprawy, Sąd Okręgowy nie naruszył także art. 21 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych, § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe przyjmując, że bony towarowe i pomoc pieniężna z ZFŚS, udzielane zainteresowanym nie stanowiły świadczeń finansowanych ze środków przeznaczonych na cele socjalne, w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, w rozumieniu § 2 ust. 1 pkt. 19 w/w rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej. Pomińnięcie przez Spółkę kryterium socjalnego przy przyznawaniu pracownikom świadczeń z ZFŚS, prowadziło do uznania, że świadczenia te stanowiły przychód w rozumieniu art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (t. j.: Dz. U. 2010 r. Nr 51 poz. 307 ze zm.), będący podstawą wymiaru składek (art. 18 ust. 1 ustawy systemowej w zw. z § 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe oraz art. 81 ust. 1 w zw. z art. 66 ust. 1 lit. a ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. Nie było zatem podstaw do zastosowania w sprawie zwolnienia, wskazanego w § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 r. w

sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe. Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Ł. miało zatem obowiązek ustalenia i odprowadzenia składek na rzecz ZUS od wartości przedmiotowych świadczeń.

Wobec powyższego na mocy art. 385 kpc Sąd Apelacyjny orzekł jak w punkcie I sentencji wyroku.

O kosztach zastępstwa procesowego orzeczono na podstawie art. 98 kpc w zw. z § 11 ust. 2 i § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2002 roku, Nr 163, poz. 1349 ze zm.). Przy rozstrzygnięciu o kosztach Sąd Apelacyjny miał na uwadze przede wszystkim wynik procesu, a także okoliczność, iż niniejsza sprawa jest pierwszą sprawą rozpoznawaną przez Sąd Apelacyjny, w której występuje Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Ł. i aktualnie nie istnieją żadne szczególne okoliczności które mogłyby być podstawą do odstąpienia od podstawowej reguły odpowiedzialności za wynik procesu i zastosowania przy rozstrzygnięciu o kosztach art. 102 kpc.